

Talopoikaisajan pihapiirissä

37. Talopoikaiskulttuuria pohtien (Yläkoulu ja lukio)

Keskustelkaa pienryhmissä mitä tarkoittavat:

- omavaraistalous
- säätyläiskulttuuri
- kansankulttuuri eli talopoikaiskulttuuri
- kansanomaiset esineet eli talopoikaisesineet

Jakakaa lopuksi ajatuksenne koko luokan kesken.

38. Talopoikaiselämä sarjakuvana (5.-6.-luokat, yläkoulu, lukio)

Tehtävässä hypätään aikamatkalle talopoikaisajan elämään. Oppilaat saavat valita mieleisensä samassa pihapiirissä asuvista henkilöistä: vanha isäntä ja emäntä, nykyinen isäntä ja emäntä, tati, poika, kasvattipoika, tytär, piika, renki ja vieraileva käsityöläinen. Oppilaat keksivät valitsemalleen roolihenkilölle tarinan seuraavien kysymysten avulla:

- Millä vuosikymmenellä ollaan?
- Mikä on henkilö nimi ja ikä?
- Mikä rooli henkilöllä on perheessä?
- Millainen henkilö on luonteeltaan?
- Mitä henkilö tekee päivän aikana leipänsä eteen?

Tarinat kirjoitetaan ylös. Tämän jälkeen henkilölle etsitään virtuaalimuseosta kolme esinettä, joita hän voisi kuvitellun päivän aikana käyttää. Esineet kirjataan ylös. Piirrä 3-6 kuvan sarjakuva henkilösi päivästä. Käytä valitsemiasi esineitä sarjakuvassa. Esitelkää henkilöt ja tarinat muille. Laittakaa sarjakuvat esille luokahuoneen seinälle.

39. Talonpoikaisajan piha piirtäen (Sovellettavissa kaiken ikäisille)

Piirtäkää yhdessä luokan kanssa kuva talonpoikaisajan pihapiiristä, jossa on rakennuksia, ihmisiä, työvälineitä ja eläimiä. Taustatiedoksi voidaan lukea kirjallisuutta.

Pohtikaa ennen piirtämistä ainakin seuraavia asioita:

- Mitä rakennuksia pihapiiriin kuuluu ja miten ne on sijoiteltu?
- Keitä talonpoikaisyhteisössä asuu?
- Miten ihmiset ovat pukeutuneet?
- Mitä eri ihmiset tekevät, rooli päivän askareissa?
- Mitä työvälineitä näkyy pihapiirissä?
- Mitä eläimiä pihapiirin ympäristössä on?

Mikä tehtävässä oli vaikeaa, entä mikä helppoa? Mitä uutta opit?

Laittakaa piirustus esille luokahuoneeseen.

40. Maatilan eläimet (alakoulu)

Maatilan eläimistä voidaan keskustella oppilaiden kanssa seuraavien kysymysten avulla:

- Mitä eläimiä on maatilalla?
- Mitä kaikkea maatilan eläimistä saadaan?
- Miksi hevonen oli kaikkein arvokkain eläin kaikista maatilan eläimistä?
- Miksi eläimillä roikkui kaulassaan aina kello? Etsi virtuaalimuseosta eri eläinten kelloja.
- Etsi hevoseen liittyviä varusteita virtuaalimuseosta. Mitkä varusteet ovat sinulle tuttuja?

Hevoseen liittyviin varusteisiin voi tutustua myös seuraavan tarinan avulla:

Tarina Eemi-hevosmiehen ja Poju-hevosien työpäivästä talvipäivänä

”Tämän talven savottaa oli ”roilotettu” jo kaksi kuukautta. Uusi palsta oli aloitettu kuluvan viikon alussa edellisen palstan puiden mittaamisen jälkeen. Palstan periltä on kuormattu vankka pohjakuorma. Kun kuorman viimeinen tukki on nostettu kuorman päälle ja köysitty kiinni, kuorma on valmis matkaan. Eemi-työmies nostaa kirveensä ja puisen kangen kuorman päälle. Eemi laittaa rukkaset käteensä ja puhdistaa tukkisaksilla kaikista hevosen kengistä tieran (tilsan) ja ”mehtäroskat”. Eemi rupattelee hetken mukavia Poju-hevoselle ja ottaa ohjakset käteensä. ”Tsoo-tsoo” käy käsky. Poju nojaa länkiä vasten koko painollaan ja reet kuormineen lähtevät liikkeelle... / Rantalaanilla kuorman purku sujuu rutiinilla ja tukit pyörivät teloille ammattimiehen ottein. Eemi nostaa takareen etureen päälle ja kiristää reet tukkiköydellä toisiinsa. Sitten lähdetään talliin huilaamaan aisakellon helähdellessä rytmikkäästi... / Eemi peruuttaa reet omaan ruotuun ja pujottaa ohjakset Pojun päälle. Pojulta avataan setolkan remmi sekä rinnustinremmi. Aisat vapautetaan luokin ja rahkeen puristuksesta. Avattuaan setolkan mahavyön Eemi nostaa valjaat (länget, setolkan ja mäkivyöt) yhtenä nippuna Pojun selästä ja vie ne rekiin päälle. Eemi taluttaa työkaverinsa talliin, omaan

pilttuuseen. Eemi vie heiniä soimeen, sukii kosteuden pois Pojun pinnalta, poistaa lumikokkareet sääri- ja vuohoskarvoista sekä asettelee loimen Pojun selkään. Pojulle maistuu tämän jälkeen haalea vesi sekä silpun, veden ja jauhon sekoitus eli ape... / Eemi nostaa aiset sepin päälle pystyyn ja vie valjaat kuivumaan. Eemi tulee sisälle kämpälle sekä pesee kasvonsa ja kätensä. Hän ottaa esille omat muonansa, menee pöydän kulmalle vakipaikalleen, ottaa kotikaljaa ja aloittaa ruokailun.”
(Lyhennelmä tarinasta Työpari Eemi ja Poju – Tarina hevostmiehen päivästä. Ihalainen 1995: 1-12)

Voit katsoa myös Mauri Kunnaksen Koiramäen talossa -kirjan sivuilta 10-14 asiaa maatalon eläimistä.

Lisätehtävänä voi pohtia seuraavia asioita:

- Miksi kotieläimiäkin saatettiin ottaa ennen tupaan suojaan?
- Mitkä ovat lemmikkieläimien ja kotieläimien erot?

41. Puhtaus ja hygieenisuus pihapiirissä (alakoulu ->)

Huussi

- Oletko koskaan käynyt ulkokuuussissa?
- Mistä ulkokuuusseja voi löytää?
- Millainen on huussi?
- Miten nykyajan vessat eroavat huusseista?

Pohtikaa yhdessä huussin ja vesivessan eroja, haittoja ja hyötyjä. Samassa voidaan pohtia myös mm. maatumista, kompostointia ja veden kulutusta.

Sauna

- Pidätkö saunomisesta?
- Mitä eroa on vanhanaikaisella ja nykyaikaisella saunalla?
- Oletko saunonut puulämmitteisessä saunassa?
- Miten peseydytään saunassa, jonka yhteydessä ei ole suihkua?

Etsi virtuaalimuseosta kuppauassarvet:

- Tiedätkö mitä on kuppaminen?
- Tehdäänkö kuppausta vielä nykyäänkin?

Pohtikaa mihin tarkoitukseen saunaa on ennen käytetty ja miksi sitä käytetään nykyään? Samassa yhteydessä voidaan pohtia myös veden kulutusta ennen ja nykyään.

42. Oman ajan ympäristö – kartta kotikaupungista (Sovellettavissa eri ikäryhmille)

Piirrä ulkomuistista kartta kotikaupungistasi. Apuna voidaan käyttää myös valmista karttapohjaa. Piirrä eri väreillä karttaan seuraavat kohteet:

- Punainen: Missä on kotisi?
- Sininen: Missä on koulu?
- Vihreä: Missä harrastat?
- Keltainen: Missä vietät aikaasi mieluiten?
- Musta: Mistä paikasta et erityisemmin pidä?
- Oranssi: Piirrä reitit, joita kuljet usein.

Vertailkaa karttojanne. Mitä yhtäläisyyksiä kartoistanne löytyy? Mistä nämä yhtäläisyydet johtuvat?

Lisätehtävä: Piirrä karttaan paikka, jonne piilottaisit aarteen ja käy piilottamassa sinne oikeasti jokin aarre. Sinulla on nyt aarrekartta itselläsi!

Tehtävää voidaan jatkaa tutustumalla oman kotikaupunkisi vanhaan karttaan:

- Miltä kotipaikka näyttää vanhassa kartassa?
- Löydättekö vanhasta kartasta ne paikat, jotka merkitsitte omiin karttoihin?